

Марта Володимирівна ПІДДУБНА,

аспірант Львівського національного університету
імені Івана Франка,
krashevska@mail.ru

УДК 343.337.4(477)

ОБ'ЄКТ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Досліджуються проблеми об'єкта воєнних злочинів у кримінальному праві України. Незважаючи на те, що в Кримінальному кодексі України (КК України) воєнні злочини містяться у двох різних розділах Особливої частини КК України, всі вони посягають на спільну для них групу суспільних відносин, яка є родовим об'єктом воєнних злочинів. Сформульовано висновок, що родовим об'єктом усіх воєнних злочинів є група охоронюваних кримінальним законом тотожних та однорідних відносин, що виникають з приводу встановленого міжнародним правом порядку ведення збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного (внутрішнього) характеру. У зв'язку із цим, доводиться, що всі воєнні злочини повинні бути систематизовані в один окремий розділ Особливої частини КК України. Крім того, зазначається, що воєнні злочини в своїй більшості є багатооб'єктними і, крім конкретних суспільних відносин, що входять у групу родового об'єкта, посягають також на суспільні відносини, які становлять обов'язкові або факультативні додаткові безпосередні об'єкти воєнних злочинів.

Ключові слова: об'єкт злочину, воєнні злочини, родовий об'єкт, безпосередній об'єкт.

Кримінальний кодекс України не використовує та не дає визначення поняття воєнного злочину. В цей же час у ньому є статті, які передбачають відповідальність за цей вид злочинів. Наявність таких

© Піддубна М. В., 2017

статей є наслідком імплементації положень міжнародних договорів у кримінальне законодавство України. Однак відсутність чіткої систематизації приводить до того, що залишається дискусійним як поняття воєнного злочину, так і їх перелік. У зв'язку з цим, науковцями по-різному визначають як родові, так і безпосередні об'єкти злочинів, які в міжнародному кримінальному праві називаються воєнними. У цей же час при аналізі складу злочину найперше необхідно встановити його об'єкт. Об'єкт злочину є тим елементом, який визначає його соціальну суть, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відмежовує злочин від суміжних суспільно небезпечних посягань та від інших правопорушень й аморальних вчинків. Правильне встановлення об'єкта має важливе значення як для розуміння сутності злочинів, так і для правильної систематизації статей Особливої частини КК України.

В Україні питанням відповідальності за воєнні злочини займались Аль-Захарна Саліма, В. А. Базов, В. М. Боровенко, О. М. Бронецька, Н. В. Дрьоміна, С. О. Загороднюк, Н. А. Зелінська, А. В. Картавцев, І. О. Колотуха, М. П. Куцевич, С. П. Кучевська, Ю. К. Кучеренко, А. А. Маєвська, В. О. Миронової, В. О. Навроцький, О. Р. Наден, В. П. Пилипенко, В. П. Попович, П. І. Репешко, М. І. Хавронюк, В. Х. Ярмакі.

З часу проголошення незалежності в Україні з зазначеної проблематики захищено низку дисертацій. Так, за спеціальністю 12.00.08 «кримінальне право, криминологія; кримінально-виконавче право» були захищені дисертації Г. В. Єпура, С. П. Кучевської, О. М. Броневицької, Н. І. Цись, В. П. Попович. У цей же час, проблеми встановлення об'єктів таких видів злочинів залишаються недостатньо вивченими.

Метою статті є встановлення та визначення кола суспільних відносин, які складають родовий об'єкт воєнних злочинів, а також безпосередні об'єкти кожного із воєнних злочинів, передбачених КК України. На підставі проведеного дослідження можна буде зробити висновок про систематизацію статей про воєнні злочини у кримінальному законодавстві України.

При аналізі складу злочину найперше необхідно встановити його об'єкт. Об'єкт злочину є тим елементом, який визначає його соціальну суть, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відмежовує злочин від суміжних суспільно небезпечних посягань та від інших правопорушень й аморальних вчинків. Саме тому правильне встановлення об'єкта має важливе значення.

Об'єктом злочину є те, чому заподіюється або може бути заподіяна шкода. Ми не зупинятимемося на концепціях об'єкта злочину, які існують у кримінальному праві України. Зазначимо лише, що, на нашу думку, об'єктом злочину є суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом і яким заподіюється або може бути заподіяна шкода. Вся сукупність суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом та яким заподіюється або може бути заподіяна шкода, називається загальним об'єктом. Вичерпний перелік цінностей,

з приводу яких і виникли суспільні відносини, що становлять загальний об'єкт злочину, встановлений у ч. 1 ст. 1 КК України. Зі змісту цієї норми можна зробити висновок, що загальним об'єктом злочину є суспільні відносини, що виникають з приводу охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства.

У попередній статті ми зазначали, що воєнні злочини знаходяться у двох різних розділах Особливої частини КК України [1]. У розділі XIX Особливої частини КК України:

- 1) мародерство (ст. 432 КК України);
- 2) насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 КК України);
- 3) погане поводження з військовополоненими (ст. 434 КК України);
- 4) незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею (ст. 435 КК України).

Та в розділі XX Особливої частини КК України:

- 1) порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 КК України);
- 2) застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК України).

У теорії кримінального права України родовий об'єкт воєнних злочинів визначається відповідно до місця статей, що передбачають відповідальність за їх вчинення, в Особливій частині КК України. А оскільки такі статті розміщені в двох різних розділах, родовий об'єкт воєнних злочинів визначається по-різному. Оскільки розділ XX Особливої частини КК України називається «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», більшість українських науковців родовим об'єктом воєнних злочинів, передбачених статтями 438 «Порушення законів та звичаїв війни», 439 «Застосування зброї масового знищення» називають групу суспільних відносин щодо забезпечення миру, безпеки людства, міжнародного правопорядку [2, с. 93; 3, с. 474]. Як зазначає С. П. Кучевська, такий широкий перелік суспільних відносин, об'єднаних в одну групу, схиляє до думки про доцільність виділення у рамках розділу XX Особливої частини КК України менших групових одиниць [2, с. 93], тобто виділення видових об'єктів.

Родовим об'єктом воєнних злочинів, що містяться в розділі XIX «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)» Особливої частини КК України та передбачені статтями 432 «Мародерство», 433 «Насильство над населенням у районі воєнних дій», 434 «Погане поводження з військовополоненими», 435 «Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею», теоретики кримінального права України називають суспільні відносини, що виникають з порядку несення або проходження військової служби [4, с. 23; 5, с. 80].

На нашу думку, незважаючи на те, що воєнні злочини знаходяться в різних розділах Особливої частини КК України, вони посягають на одну й ту ж групу суспільних відносин, тобто на один і той же родовий об'єкт. Особливість таких злочинів у тому, що, як зазначає Р. А. Адельханян, вони є багатооб'єктними, тобто одночасно заподіюють шкоду декільком безпосереднім об'єктам. Однооб'єктний воєнний злочин — це скоріше виняток, ніж правило. Таким чином, як зазначає науковець, поряд з основним об'єктом завжди існує додатковий об'єкт, тобто той об'єкт, якому завжди поряд з основним заподіюється чи може бути заподіяна шкода [6, с. 105]. З таким підходом погоджується й І. Ю. Белий [7]. Ми вважаємо, що проблема полягає в тому, щоб правильно визначити, який із цих об'єктів основний і якому в першу чергу заподіюється чи може бути заподіяна шкода під час вчинення злочину.

Крім того, що воєнні злочини, передбачені КК України, повинні знаходитися в одному й тому ж розділі Особливої частини КК України, виникають також питання до найменування розділу XX Особливої частини КК України, який називається «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку». Чинна назва цього розділу термінологічно наслідує проект Кодексу злочинів проти миру та безпеки людства, схвалений у 1996 році Комісією ООН з міжнародного права [8]. Однак формула «злочини проти миру та безпеки людства» не прижилась у міжнародному праві. Окремі науковці навіть називають її «однією з найбільших помилок у міжнародному кримінальному праві» [9]. Тому пропонуємо відмовитися від існуючого найменування розділу XX Особливої частини КК України.

У міжнародному кримінальному праві родовий об'єкт воєнних злочинів визначається дещо інакше. Так, І. Ю. Белий зазначає, що родовим об'єктом воєнних злочинів є інтереси миру та безпеки людства [7]. Дехто з науковців-міжнародників зазначає, що об'єктом воєнних злочинів є підзахисні особи (особи, що знаходяться під захистом) та їх права [10, с. 8]. Щодо вказівки на потерпілого як ознаку об'єкта складу злочину, то слід зазначити, що такий підхід у міжнародному кримінальному праві є наслідком того, що в п. 1 ст. 1 Конвенції про злочини проти осіб, що користуються міжнародним захистом, вказано коло осіб, котрі користуються міжнародним захистом. У ст. 13 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях, ст. 13 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, що є потерпілими від корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі, ст. 4 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими також визначені категорії осіб, котрі користуються захистом при збройному конфлікті. Інші вчені зазначають, що об'єктом таких злочинів є суспільні відносини, які виникають у ході збройного конфлікту [11, с. 7]. Усе це дає підстави для висновку, що єдності у визначенні родового об'єкта воєнних злочинів немає, різні підходи та концепції

залежать від того, чи ми визначаємо об'єкт цієї категорії злочинів на міжнародному рівні чи на рівні національного законодавства.

Отже, що ж все-таки є родовим об'єктом воєнних злочинів у кримінальному праві України?

В. Ю. Калугін зазначає, що воєнні злочини посягають суспільні відносини, які під час збройного конфлікту будь-якого характеру регулюють заборону чи обмеження застосування певних засобів чи методів ведення збройної боротьби, забезпечують захист осіб, що користуються під час таких дій міжнародним захистом [12, с. 49]. Однак таке визначення родового об'єкта воєнних злочинів є не повним, оскільки воєнні злочини полягають не лише в порушенні заборон чи обмежень у застосуванні певних засобів чи методів ведення війни під час збройних конфліктів та посяганні на осіб, які знаходяться під міжнародним захистом, але також і в інших діях, таких, наприклад, як мародерство. В. П. Базов вважає, що родовим об'єктом воєнних злочинів є певна група охоронюваних кримінальним законом тотожних та однорідних суспільних відносин, що забезпечують мир та дотримання загальновизнаних правил ведення війни й інших збройних конфліктів [13, с. 10]. Однак забезпечення миру є завданням закріпленого міжнародним правом порядку ведення збройних конфліктів. Тому, враховуючи норми міжнародного кримінального права, визначення та класифікацію збройних конфліктів у міжнародному праві, вважаємо, що **родовим об'єктом усіх воєнних злочинів є група охоронюваних кримінальним законом тотожних та однорідних відносин, що виникають з приводу встановленого міжнародним правом порядку ведення збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного (внутрішнього) характеру.**

Таке визначення родового об'єкта воєнних злочинів найбільш повно відображає сутність тих відносин, які охороняються нормами кримінального права про воєнні злочини.

Оскільки, як ми вже зазначали, воєнні злочини містяться в різних розділах Особливої частини КК України, хоча посягають на одну й цю ж саму групу тотожних та однорідних суспільних відносин, виникає необхідність розміщення їх у єдиному розділі Особливої частини КК України. Разом із тим, враховуючи особливість родового об'єкта воєнних злочинів, а також те, що ця група злочинів є досить великою, виникає необхідність в об'єднанні цих злочинів в окремий розділ в Особливій частині КК України. Таку пропозицію висловлює також В. П. Базов та пропонує такий розділ назвати «Злочини проти миру та загальновизнаних правил ведення війни й інших збройних конфліктів (воєнні злочини)» [13, с. 10]. Однак, враховуючи пропонуване визначення родового об'єкта цієї групи злочинів, що наводилось у цій роботі, такий розділ можна було б назвати так: «Злочини проти ведення збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного (внутрішнього) характеру (воєнні злочини)».

Разом з тим, слід погодитися з пропозицією В. П. Базова про те, що такий розділ можна було б помістити після розділу XX Особливої частини КК України. Таке впорядкування системи Особливої частини КК сприятиме розмежуванню і визначенню родових об'єктів злочинів, а також ретельнішому вивченню і встановленню причин та умов, що призводять до вчинення воєнних злочинів [13, с. 10].

Що ж стосується безпосередніх об'єктів воєнних злочинів то, як зазначалось раніше, більшість з них є багатооб'єктним. Це значить, що поряд з основним безпосереднім об'єктом є факультативний. Тобто, вчиняючи такий злочин, особа, крім суспільних відносин, поставлених безпосередньо під охорону нормою про відповідальність за злочин, посягає на інші суспільні відносини, які також охороняються цією нормою права.

Так, деякі науковці основним безпосереднім об'єктом мародерства (злочин, передбачений ст. 432 КК України) називає суспільні відносини, що становлять військовий правопорядок, який визначає поведінку військовослужбовців на полі бою щодо майна, яке знаходиться при вбитих чи поранених. М. І. Карпенко зазначає, що суспільна небезпека мародерства полягає в тому, що воно є глумлінням над убитими, проявом цинізму щодо вбитих та нелюдності щодо поранених. Мародерство може породити дух взаємної недовіри серед військовослужбовців, негативно позначиться на стані військової дисципліни, морального духу військ та сил і завдати шкоди авторитету Збройних сил України та інших військових формувань [4 с. 190].

М. І. Хавронюк вважає, що безпосереднім об'єктом мародерства є бойова слава Збройних сил України і честь військовослужбовця, а також порядок дотримання звичаїв та правил війни. Він, зокрема, зазначає, що до загальних обов'язків військовослужбовця належать, обов'язок дорожити бойовою славою Збройних сил України та своєї військової частини, честю і гідністю військовослужбовця Збройних сил України, поважати бойові та військові традиції, честь і гідність кожної людини. Мародерство дискредитує вказані цінності [5, с. 258]. В інших своїх працях М. І. Хавронюк також зазначає, що додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом мародерства є власність у випадку викрадення речей, що знаходяться при поранених. Також предметом цього злочину М. І. Хавронюк називає приватне майно (гроші, годинники, медальйони тощо) вбитих чи поранених, незалежно від того, до чияї армії останні належать. Викрадені речі можуть бути як під час бою, так і відразу ж після нього. Зброя, боеприпаси, документи, що містять відомості військового характеру, інші предмети, що збираються для їх використання під час ведення військових дій, не є предметом цього злочину [14, с. 1208; 15, с. 985–986].

На нашу думку, таке визначення основного безпосереднього об'єкта мародерства є наслідком розміщення його в розділі XIX Особливої частини КК України «Злочини проти встановленого

порядку несення військової служби (військові злочини)». Оскільки ми вважаємо, що мародерство є одним із воєнних злочинів, то й безпосередній об'єкт цього злочину буде визначатися інакше. На нашу думку, основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що виникають у порядку ведення бою та дотримання норм моралі під час бою чи безпосередньо після бою. Разом з тим слід погодитися з позицією, що додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом є відносини власності, а також з тим, що предметом цього злочину є майно (гроші, годинники, медальйони тощо) вбитих чи поранених, незалежно від того, до чияї армії останні належать. Також, хоч безпосередньо в диспозиції ст. 432 КК України це й не зазначено, слід погодитися з думкою М. І. Хавронюка про те, що зброя, боеприпаси, документи, що містять відомості військового характеру, інші предмети, що збираються для їх використання під час ведення військових дій, не є предметом цього злочину. Така позиція обґрунтована тим, що вилучення зазначених вище предметів зумовлюється військовою необхідністю, а не бажанням збагатитися і цілком відповідає приписам міжнародно-правових норм про ведення збройних конфліктів як міжнародного, так і неміжнародного характеру.

Безпосереднім об'єктом насильства над населенням у районі воєнних дій (злочин, передбачений ст. 433 КК України) називають порядок дотримання звичаїв та правил війни [5, с. 259], порядок несення військової служби в районі ведення воєнних дій, який забезпечує відповідно до законів та звичаїв війни недоторканність особи та майна мирного населення в районі воєнних дій [4, с. 193], встановлений порядок управління військовими силами і засобами в бойовій обстановці [3, с. 467]. Дехто з науковців додатковим обов'язковим об'єктом, залежно від конкретної форми злочину, називає життя та здоров'я особи або власність [14, с. 1208; 15, с. 986].

На нашу думку, основним безпосереднім об'єктом цього злочину є встановлений звичаями та правилами війни порядок поведження з населенням у районі воєнних дій. Такий злочин передбачає три форми діяння: насильство; протизаконне знищення майна, протизаконне відібрання майна. Залежно від того, у якій формі діяння було вчинено, буде мати місце додатковий обов'язковий безпосередній об'єкт — життя чи здоров'я особи або власність.

Що стосується поганого поведження з військовополоненими (злочину, передбаченого ст. 434 КК України), то його безпосереднім об'єктом називають порядок дотримання звичаїв та правил війни [5, с. 262], встановлений у Збройних силах України, відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, порядок утримання військовополонених та поведження з ними, який забезпечує охорону їхнього життя, здоров'я, гідності й особистих прав [4, с. 196], порядок, що визначає виконання військовослужбовцями вимог міжнародних конвенцій [3, с. 471]. Його додатковим обов'язковим безпосереднім

об'єктом називають також життя та здоров'я особи [14, с. 1210; 15, с. 988].

На нашу думку, основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що виникають з приводу встановленого міжнародним та внутрішнім правом порядку поводження з військовополоненими. У цей же час додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом цього злочину є життя, здоров'я особи, її гідність.

Згідно зі ст. 4 Женевської конвенції від 12 серпня 1949 р. про поводження з військовополоненими такими визнаються особовий склад збройних сил; партизани; особовий склад ополчення та добровільних загонів; особовий склад організованих рухів опору; некомпатанти, тобто особи зі складу збройних сил, які не беруть безпосередньої участі у військових операціях, наприклад, лікарі, духовенство, кореспонденти, обслуговуючий персонал; члени екіпажів суден торгового флоту та цивільної авіації; населення, що стихійно повстало, якщо воно носить відкрито зброю і дотримується законів та звичаїв війни [16].

Щодо незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею (злочин, передбачений ст. 435 КК України) теж відсутня єдність у визначенні безпосереднього об'єкта. Наприклад, М. І. Хавронюк таким називає порядок дотримання звичаїв та правил війни. Він зазначає, що згідно з актами міжнародного права сторонам, що воюють, приписано утриматися від нападу на санітарні формування, транспорти та їх особовий склад, які мають відповідні відмітні знаки для їх кращого розпізнавання і захисту. Якщо ж такі знаки будуть використовуватися сторонами, що воюють, як воєнна хитрість, це може інспірувати напади на зазначені формування і потягти тяжкі наслідки [5, с. 263–264]. Переконані, що таке визначення безпосереднього об'єкта цього злочину є занадто широким і швидше характерне для всіх воєнних злочинів.

М. І. Карпенко безпосереднім об'єктом цього злочину визначає суспільні відносини, що забезпечують захист встановленого у Збройних силах України та утворених відповідно до законів України військових формувань, згідно з нормами міжнародного гуманітарного права, порядок користування розрізнявальними знаками санітарної служби. Він зазначає, що чотири Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. про захист жертв війни і два додаткові протоколи до них від 8 червня 1977 р., які визначають режим поранених і хворих у діючих арміях і на морі, зобов'язують держави, що воюють, надавати заступництво й охорону щодо постійних санітарних установ і пересувних формувань медичної служби армії противника, їх транспортних засобів і персоналу. До особового складу таких установ і формувань прирівнюється також персонал національних товариств Червоного Хреста й інших добровільних товариств допомоги, які виконують аналогічні функції. Санітарні формування, транспорти та

їх особовий склад не можуть за жодних обставин піддаватися нападу, а під час ведення бойових дій повинні за можливості оберігатися. З цією метою для санітарної служби армії конвенціями встановлено розпізнавальну емблему у вигляді знаку «Червоний Хрест на білому полі». Допускається також використання інших знаків, наприклад, «Червоний Півмісяць» чи «Червоний Кристал», які використовуються деякими державами. Крім того, для санітарних літальних апаратів та шпитальних морських суден передбачено відповідне забарвлення. У цей же час використання санітарних установ і формувань всупереч їх гуманітарним обов'язкам для вчинення дій, які спрямовані проти противника, можуть бути підставою для припинення заступництва і їх захисту [4, с. 199].

С. О. Харитонов та М. І. Панов безпосереднім об'єктом цього злочину вважають порядок виконання військовослужбовцями вимог міжнародних конвенцій [3, с. 471].

На нашу думку, безпосереднім об'єктом цього складу злочину є суспільні відносини, що виникають з приводу встановленого міжнародним гуманітарним правом порядку використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала.

Визначаючи безпосередній об'єкт порушення законів та звичаїв війни (злочин, передбачений ст. 438 КК України) М. І. Хавронюк зазначає, що ним є встановлений відповідними міжнародними актами порядок ведення війни. Його додатковими обов'язковими об'єктами залежно від форми злочину є життя і здоров'я особи, власність, а додатковим факультативним об'єктом може бути життя особи [15, с. 993; 14, с. 1216]. С. О. Харитонов та М. І. Панов безпосереднім об'єктом цього злочину визначають мир між державами та народами [3, с. 476].

На нашу думку, основним безпосереднім об'єктом цього складу злочину є суспільні відносини, що виникають з встановленого міжнародним правом порядку ведення збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного характеру. Разом з тим слід погодитися з позицією М. І. Хавронюка та В. П. Базова проте, що залежно від форми вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого диспозицією ст. 438 КК України, буде заподіюватися шкода або створюватися загроза заподіяння шкоди іншим, додатковим об'єктам [15, с. 993; 14, с. 1216; 13, с. 11]. Такими додатковими обов'язковими безпосередніми об'єктами є життя, здоров'я та гідність особи у випадках жорстокого поводження з військовополоненими або цивільним населенням; недоторканність особи та трудові права громадян у випадку вигнання цивільного населення до примусових робіт; власність та порядок збереження культурних цінностей у випадку розграбування національних цінностей на окупованій території. Також у випадку вчинення застосування засобів війни, заборонених міжнародним правом та інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, залежно

від обставин шкода може заподіюватися й іншим додатковим безпосереднім об'єктам, які будуть мати факультативний характер.

Безпосередній об'єкт застосування зброї масового знищення (злочин, передбачений ст. 439 КК України) визначається по-різному науковцями. Більшість науковців відносять цей злочин до злочину проти людяності і відповідно визначають його об'єктом безпеку людства [14, с. 1219; 15, с. 996; 3, с. 480]. На нашу думку, оскільки такі діяння віднесені Римським статутом Міжнародного кримінального суду [17] саме до воєнних злочинів, основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що регулюють заборону застосування зброї масового знищення. Разом з тим треба погодитися з М. І. Хавронюком, який зазначає, що додатковим факультативним безпосереднім об'єктом цього злочину можуть бути життя та здоров'я особи, довкілля, власність тощо [14, с. 1219; 15, с. 996].

У цей же час такий злочин є предметним. Предметом цього злочину є зброя масового знищення, яка заборонена міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Міжнародне законодавство забороняє токсичну, бактеріологічну (біологічну) і хімічну зброю.

Зокрема ці види зброї масового знищення заборонені такими конвенціями:

— Конвенція про заборону розробки, виробництва і нагромадження запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення від 10 квітня 1972 р., ратифікована Президією Верховної Ради Української РСР 21 лютого 1975 р. [18];

— Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 р., ратифікована Верховною Радою України 16 жовтня 1998 р. [19];

— Протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних та інших газів і рідин та бактеріологічних засобів від 17 червня 1925 р. [20];

— Угода між державами-учасницями Співдружності Незалежних Держав стосовно хімічної зброї [21].

Незважаючи на те, що воєнні злочини знаходяться в двох різних розділах Особливої частини КК України, всі вони посягають на одну й цю ж групу суспільних відносин. Такими відносинами є відносини, що виникають з приводу встановленого міжнародним правом порядку ведення збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного (внутрішнього) характеру. У межах цієї групи суспільних відносин нормами про воєнні злочини охороняються більш конкретні суспільні відносини, що складають безпосередні об'єкти воєнних злочинів. Однак, враховуючи те, що воєнні злочини є багатооб'єктними, більшість з них посягають на додаткові об'єкти, як обов'язкові так і факультативні. Враховуючи єдність об'єктів воєнних злочинів, необхідно всі воєнні злочини систематизувати до одного розділу Особливої частини КК України. У цей же час проблеми

систематизації воєнних злочинів у КК України потребує подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Піддубна М. В. Воєнні злочини в кримінальному праві України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Вип. 40. Том 2. Ужгород, 2016. С. 98–101.
2. Кучевська С. П. Проблеми гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність та Статуту Міжнародного кримінального суду : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2008. 313 арк.
3. Кримінальне право України. Особлива частина / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін. ; під ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. К.–Х. : Юрінком Інтер; Право, 2003. 494 с.
4. Карпенко М. І. Військові злочини: характеристика, методика розслідування та запобігання / за заг. ред. В. К. Матвійчука. К. : Дакор, 2013. 472 с.
5. Хавронюк М. І., Дячук С. І., Мельник М. І. Військові злочини: коментар законодавства / відпов. ред. М. Д. Дрига, В. І. Кравченко. К. : А.С.К., 2003. 272 с.
6. IX Гаагская конвенция о бомбардировании морскими силами во время войны 1907 года. URL : <https://goo.gl/vb3Klz>.
7. Белый И. Ю. Анализ формирования признаков объекта и объективной стороны составов военных преступлений в современном международном уголовном праве // Право в Вооруженных Силах. 2015. № 11. С. 32–38.
8. Проект кодекса преступлений против мира и безопасности человечества / Организация Объединённых Наций. URL : <https://goo.gl/DMgU8m>.
9. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо забезпечення його гармонізації з положеннями міжнародного права України» / Лист Міністерства юстиції України від 03.03.2017 р. вих. № 2090/12/46-17.
10. Колотуха І. О. Кримінальна відповідальність фізичних осіб за порушення норм міжнародного гуманітарного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2010. 22 с.
11. Загальна характеристика системи міжнародного гуманітарного права / О. М. Савченко [та ін.] // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. 2014. URL : <https://goo.gl/du04d2>
12. Калугин В. Ю. Преступления против мира, безопасности человечества и военные преступления: уголовно-правовой анализ. Мн. : Тесей, 2002. 142 с.
13. Базов В. П. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни (аналіз складу злочину) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Х., 2009. 22 с.
14. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 7-ме вид. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. К. : Юридична думка, 2010. 1288 с.
15. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 3-тє вид. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. К. : Атіка, 2004. 1056 с.
16. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від

- 12.08.1949 р. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://goo.gl/vJBZK5>.
17. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://goo.gl/lfCFWa>.
18. Конвенція о запрещении разработки, производства и накопления запасов бактериологического (биологического) и токсинного оружия и об их уничтожении от 10.04.1972 г. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://goo.gl/d2HRzk>.
19. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13.01.1993 р. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://goo.gl/m7hQqb>.
20. Протокол о запрещении применения на войне удушающих, ядовитых или других подобных газов и бактериологических средств от 17.06.1925 г. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://goo.gl/UVPRQv>.
21. Соглашение между государствами-участниками Содружества Независимых Государств в отношении химического оружия от 15.05.1992 г. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://goo.gl/ENnYiD>.

Надійшла до редакції 01.03.2017

Пиддубная М. В. Объект военных преступлений в уголовном праве Украинны

Исследуются проблемы объекта военных преступлений в уголовном праве Украины. Несмотря на то, что в УК Украины военные преступления содержатся в двух разных разделах Особенной части УК Украины, все они причиняют вред общей для них группе общественных отношений, которая является родовым объектом военных преступлений. Сформулирован вывод, что родовым объектом всех военных преступлений является группа охраняемых уголовным законом тождественных и однородных отношений, возникающих по поводу установленного международным правом порядке ведения вооруженных конфликтов международного и немеждународного (внутреннего) характера. В связи с этим, доказывається, что все военные преступления должны быть систематизированы в один отдельный раздел Особенной части УК Украины. Кроме того, отмечается, что военные преступления, в своем большинстве, являются многообъектными и, кроме конкретных общественных отношений, входящих в группу родового объекта, посягают и на общественные отношения, составляющие обязательные или факультативные дополнительные непосредственные объекты военных преступлений.

Ключевые слова: объект преступления, военные преступления, родового объект, непосредственный объект.

Piddubna, M. V. The Object of War Crimes in the Criminal Law of Ukraine

The article explores the issues of the object of war crimes in the criminal law of Ukraine. Despite the fact that in the Criminal Code of Ukraine war crimes are contained in two different sections of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, they all harm the common to them group of social relations, which is a patrimonial object of war crimes. The author comes to the conclusion that the patrimonial object of all war crimes is a group of identical and homogeneous social relations protected by the criminal law arising from the international and non-international (internal) order of international armed conflict. In this regard, the author comes to the conclusion that all war crimes should be systematized in one separate section of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. Also, the author notes that war crimes, in their majority, have multiple objects, and, in addition to specific social relations that are part of the patrimonial object group, also encroach on social relations that constitute mandatory or optional additional direct objects of war crimes.

Keywords: *object of crime, war crimes, patrimonial object, direct object.*

